

Maciej Mitreęga, prof. dr hab.

29.05.2023 r.

Uniwersytet Ekonomiczny w Katowicach

Katedra Zarządzania Relacjami Organizacji

**Recenzja kandydatury dr Ilony Lipowskiej (dawniej Ilony Bondos) w procesie
o nadanie stopnia doktora habilitowanego w dyscyplinie naukowej Nauki
o Zarządzaniu i Jakości**

Niniejsza recenzja została wykonana na podstawie otrzymanej dokumentacji w sprawie nadania dr Ilonie Lipowskiej stopnia doktora habilitowanego w dyscyplinie nauki o zarządzaniu dostarczonej przez Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie. W dokumentacji wskazano jako osiągnięcie naukowe monografię naukową pt. *„Wpływ międzykanałowego różnicowania cen na wybór kanału zakupu przez konsumentów”* (Wydawnictwo UMCS, Lublin). Recenzentami wydawniczymi monografii byli: dr hab. Barbara Borusiak, prof. UEP oraz dr hab. inż. Dariusz Dąbrowski, prof. PG.

Niniejsza opinia sformułowana została w oparciu o przepisy *Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce*, Dz.U.2020.0.85 t.j. - Ustawa z dnia 20 lipca 2018 r. W przygotowanej opinii kierowano się zapisami Art. 219 tego aktu prawnego, a w szczególności tym, że kandydat(ka) do stopnia doktora habilitowanego powinien/nna posiadać w dorobku osiągnięcia naukowe albo artystyczne, stanowiące znaczny wkład w rozwój określonej dyscypliny oraz powinien/nna wykazywać się istotną aktywnością naukową albo artystyczną realizowaną w więcej niż jednej uczelni, instytucji naukowej lub instytucji kultury, w szczególności zagranicznej.

W związku z powyższym w pierwszej kolejności przedstawię swoją opinię odnośnie w. w. osiągnięcia naukowego tj. monografii, co w niniejszej formalnej ocenie traktuję jako sprawę najważniejszą. W ocenie tej będę koncentrował się na sprawach kluczowych z punktu widzenia oceny, czy Habilitantka wniosła znaczący wkład w rozwój dyscypliny nauki o zarządzaniu i jakości. W związku z powyższym w recenzji pomijam opisywanie kolejnych elementów składowych osiągnięcia naukowego Habilitantki (tj. rozdziałów pracy). Co prawda taka praktyka wciąż spotykana jest w przygotowywanych recenzjach w ramach postępowań awansowych, jednak uważam, że nie jest to konieczne, ponieważ niekonieczne wnosi wiele do oceny, a jedynie „tworzy objętość” recenzji. Nastawienie na objętość prac było swoistym „elementem systemowym” polskiego piśmiennictwa naukowego w naukach społecznych przez kilka dekad, co niekorzystnie wpłynęło na przeciętną jakość składanych prac naukowych oraz, co gorsze, na małą rozpoznawalność polskich badaczy zarządzania w środowisku międzynarodowym. Trzeba przy tym zauważyć, że ta tendencja bardzo się zmienia mniej więcej od 15 lat. Polscy naukowcy w istotnej

liczbie nie tylko na znaczącą skalę zaczęli publikować w liczących się czasopismach międzynarodowych z wysokim współczynnikiem wpływu, ale również weszli do obiegu poprzez aktywność recenzyjną i redakcyjną w tych czasopismach.

Moim zdaniem w przypadku każdego postępowania habilitacyjnego wniesienie znaczącego wkładu nie musi być i nie powinno być w praktyce rozpatrywane wyłącznie w kategoriach zero-jedynkowych, czyli wniósł/nie wniósł. Oczywiście Ustawa wymaga zajęcia przez recenzenta jasnego stanowiska w tej sprawie. Jednak sensowne jest, moim zdaniem, rozpatrywanie „znaczości wkładu” na pewnej skali rozciągłości od „braku znaczącego wkładu/nieistotnego wkładu” po jednej stronie poprzez „umiarkowanie znaczący wkład” po „wysoce znaczący wkład” bądź „wybitny wkład” w odniesieniu do rozwoju określonej dyscypliny naukowej.

Biorąc to pod uwagę, do MOCNYCH STRON ocenianego cyklu publikacji zaliczam:

- 1. Zaproponowanie wartościowego poznawczo i wspartego empirycznie modelu konsumenckich intencji zakupu w warunkach międzykanałowego różnicowania cen.** Główny wkład teorio-poznawczy to zaproponowanie (ugruntowanego w wybranych teoriach) modelu strukturalnych zależności oraz dostarczenie testu empirycznego wspierającego ten model w odniesieniu do czynników kształtujących intencję zakupu w warunkach międzykanałowego różnicowania cen. Jako walor koncepcyjny badań Habilitantki można potraktować aspekt percepcyjny w postępowaniach konsumentów wobec cen, a zwłaszcza zasadę, że ważniejsza jest cena subiektywna (z punktu widzenia konsumenta) niż cena obiektywna (nominalna wartość w porównaniu do cen

produktów konkurencyjnych). Warto w tym względzie dbałość Habilitantki o realizację utylitarnej funkcji badań, co znajduje wyraz w licznych rekomendacjach menedżerskich i implikacjach praktycznych odnoszących się do strategii cenowych firm handlu detalicznego. Można przyjąć, że implikacje praktyczne formułowane przez Habilitantkę odnoszą się zarówno do podmiotów już funkcjonujących w środowisku wielokanałowym, jak i tych planujących wkroczenie do kanału stacjonarnego po okresie obecności w środowisku online.

2. Poprawność zastosowanego podejścia metodologiczno-metodycznego.

Habilitantka w sposób świadomy i konsekwentny stosuje podejście dedukcyjno-pozytywistyczne, czyli właściwie klasyczne podejście badawcze. Znajduje to wyraz w przeprowadzeniu na wstępie przeglądu literatury, następnie wyborze koncepcji teoretycznych, czy wręcz enumeracyjnie wskazanych teorii, które pomagają w identyfikacji zależności przyczynowo-skutkowych, następnie zaprojektowaniu modelu strukturalnego wraz z modelem pomiarowym i przeprowadzenie testów empirycznych w oparciu o względnie liczne próby badawcze (metodami sondażowymi). W tym względzie warto zauważyć, że hipotezy badawcze mają charakter testowalny empirycznie (co niestety nie zawsze ma miejsce w pracach promocyjnych), a Habilitantka testuje swoje hipotezy w oparciu o kilka zbiorów danych empirycznych. Nie wszystkie hipotezy uzyskały wsparcie empiryczne, co traktuje również jako wyraz poprawności w tak konsekwentnie realizowanym klasycznym podejściu. Egzemplifikacje modelu badawczego w oparciu o sektor kosmetyków uważam

jako wystarczająco uzasadnione (np. zróżnicowana strategia sprzedaży, zróżnicowane kanały sprzedaży, duże zróżnicowanie formatów sklepów mających w ofercie kosmetyki), chociaż nieco większa uwaga mogłaby zostać poświęcona wyjaśnieniu, dlaczego pytania w kwestionariuszu ankietowym odnosiły się właściwie wyłącznie do funkcjonowania jednego podmiotu gospodarczego na tym rynku tj. sieci Rossmann. Na koniec, chciałbym również zauważyć, że w tak zarysowaną sekwencję postępowania badawczego dobrze wpisują się wielokryterialne metody analizy danych ankietowych, a zwłaszcza modelowanie równań strukturalnych, ponieważ jest to powszechnie wykorzystywane i cenione podejście confirmacyjne. Ostatecznie, cenne są również refleksje pomiarowe wniesione przez Habilitantkę odnośnie pomiaru określonych zmiennych latentnych, np., że oczekiwania cenowe (z perspektywy konsumentów uczestniczących w ankiecie) *„nie dotyczyły (...) myślenia życzeniowego kupujących w zakresie poziomu cen w danym kanale. Zatem tak rozumiane oczekiwania cenowe mają silny związek z wizerunkiem cenowym – kupujący spodziewają się określonego poziomu cen na podstawie postrzeganego poziomu cen w danym kanale”*. Uważam, że tego typu refleksje są cenne, ponieważ wskazują one na zrozumienie przez Habilitantkę percepcyjnego charakteru przyjętego podejście do danych empirycznych.

- 3. Dobór literatury oparty w bardzo znaczącej mierze na publikacjach w dobrze rozpoznawanych międzynarodowych czasopismach naukowych.**
- Widać wyraźnie, że prace polskojęzyczne stanowią niewielką część wykorzystanej literatury, co można traktować jako wyraz świadomej orientacji

na pozycjonowanie własnych badań oraz budowanie rozpoznawalności w tzw. nauce światowej (znaczna liczba nawiązań do publikacji w takich czasopismach jak Journal of Marketing, Journal of Marketing Research czy Journal of Retailing). Powinno to być traktowane jako atut, ponieważ nie jest to wciąż standard w przypadku prac promocyjnych na stopień doktora habilitowanego w polskiej rzeczywistości akademickiej. Co prawda Kandydatka nawiązuje czasem do tego, jak obrany przez Nią obszar badawczy jest zagospodarowany przez „rodzimą naukę”, jednak nie jest to dominujący wątek w przedstawionych rozważaniach.

Do SŁANYCH STRON ocenianej monografii zaliczam:

1. Stosunkowo rozmyte identyfikacja i opis luki badawczej, którą mają wypełniać badania Habilitantki. Kandydatka z jednej strony wprost opisuje luki badawcze (np. luka 1, luka 2), które stanowiły punkt wyjścia w jej badaniach:

- *luka 1* – „odnosi się do nadal fragmentarycznego zbadania zagadnienia zróżnicowania cen w poszczególnych kanałach sprzedaży w warunkach, wykorzystania wielu kanałów sprzedaży oraz różnych form międzykanałowego różnicowania cen”.

- *luka 2* – „dotyczy braku jednoznacznych wyników badań w zakresie efektów stosowania międzykanałowego różnicowania cen. Dostępne opracowania cechuje zróżnicowanie pod względem wyników w odniesieniu do konsekwencji różnicowania cen w środowisku multikanałowym”.

Tym niemniej, zaprezentowany opis luki badawczej nie znajduje pokrycia w starannie przeprowadzonych cytowaniach literaturowych i odwołaniach (i prezentacji) albo do samodzielnie przeprowadzonego systematycznego przeglądu literatury albo do systematycznych przeglądów literatury opublikowanych przez innych autorów, albo do ograniczeń i sugestii do dalszych badań wskazanych przez innych autorów (w renomowanych czasopismach) albo do ewidentnych sprzeczności obserwowanych w wynikach badań w analizowanym obszarze (publikowanych w renomowanych czasopismach). Chciałbym przy tym zaznaczyć, że ja zauważam pewne wątki, które odpowiednio rozwinięte mogłyby stanowić bardzo dobry opis luki badawczej w analizowanej monografii. Chodzi mi w tym przypadku zwłaszcza o część zamieszczoną na stronach 196-202, gdzie Habilitantka opisuje 3 główne luki badawcze. Przedstawia Ona tam również wykresy ilustrujące przyrost badań w analizowanym obszarze tematycznym na przestrzeni dwóch ostatnich dekad. Uważam jednak, że nie można tego nazwać systematycznym przeglądem literatury a jedynie wstępem do samodzielnego przeglądu literatury, który nie umożliwia formułowania wniosków do dalszych badań. W tym zakresie oprócz polskiej literatury przedmiotu również najnowsza literatura prezentuje użyteczne wytyczne i przykłady realizacji systematycznych przeglądów literatury, m. in.:

Paul, J., & Criado, A. R. (2020). The art of writing literature review: What do we know and what do we need to know?. *International Business Review*, 29(4), 101717. (<http://drjustinpaul.com/wp-content/uploads/2022/04/IBR-Art-of-Lit.pdf>)

Kraus, Sascha, Matthias Breier, and Sonia Dasí-Rodríguez (2020). "The art of crafting a systematic literature review in entrepreneurship research." *International Entrepreneurship and Management Journal* 16: 1023-1042. (<https://link.springer.com/article/10.1007/s11365-020-00635-4>)

Mitrega, M., Klézl, V., & Spáčil, V. (2022). Systematic review on customer citizenship behavior: Clarifying the domain and future research agenda. *Journal of Business Research*, 140, 25-39. (<https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0148296321008365>).

Uważam, że przedstawiona wady w zderzeniu z omówionymi zaletami, nie podważają wniesienia przez Habilitantkę znaczącego wkładu do dyscypliny nauki o zarządzaniu i jakości. Sądzę, że przedstawione uwagi krytyczne pozwolą Habilitantce lepiej przygotować się do kolokwium habilitacyjnego.

Biorąc pod uwagę drugie z ustawowych wymogów stawianych przez habilitantami/tkami, czyli wykazanie się istotną aktywnością naukową w więcej niż jednej uczelni, w szczególności zagranicznej, uważam, że Habilitantka spełnia to kryterium w sposób tylko minimalny. W swojej pozytywnej ocenie kieruje się następującymi elementami dorobku Habilitantki:

- Współorganizacja oraz aktywne uczestnictwo w międzynarodowych konferencjach naukowych, których efektem są publikacje w wydawnictwach zagranicznych, w tym zwłaszcza konferencji we Lwowie w 2013 roku (Politechnika Lwowska), a także konferencji organizowanych na Ukrainie w roku 2016 oraz roku 2022. W ramach aktywności naukowych podejmowanych we współpracy z pracownikami naukowymi z Ukrainy miały miejsce publikacje dorobku naukowego Habilitantki w wydawnictwach Politechniki Lwowskiej.
- Pięciokrotny czynny udział w zagranicznych konferencjach naukowych Habilitantki w tym konferencji z cyklu MakeLearn oganizowanej cyklicznie

głównie w krajach byłej Jugosławii, a także dwóch innych zagranicznych konferencjach: (1) 14th International Research Conference in Service Management (Francja, La Londe les Maures 2016, organizator: IAE Aix-Marseille Graduate School of Management, Aix-Marseille Université) oraz (2) 8th International Research Symposium in Service Management (Korea Południowa, Seul 2017, organizator: School of Business, Yonsei University).

Chciałbym przy tym zaznaczyć, że biorąc pod uwagę kompetencje metodyczno-analityczne Habilitantki, jej międzynarodowa aktywność naukowa była dotychczas zaskakująco mało intensywna. Uważam, że Habilitantkę stać po prostu na więcej i zachęcam ją do tego, aby zintensyfikowała swoje wysiłki w zakresie międzynarodowego networkingu naukowego (w tym podejmowanego z badaczami o uznanym dorobku naukowym) oraz publikowania swoich prac w renomowanych międzynarodowych czasopismach naukowych o nie-predatorskim wizerunku, zwłaszcza czasopismach z listy rankingowej ABS (2*+).

Reasumując, biorąc pod uwagę zarówno słabe jak i, przeważające, mocne strony publikacji przedstawionej jako główne osiągnięcie naukowe, uważam, że Habilitantka **w sposób wystarczający spełnia wymóg** odnoszący się do tzw. wniesienia znacznego wkładu w zakresie rozwoju nauk o zarządzaniu i jakości. Ponadto uważam, że Habilitantka **w sposób minimalny spełniła wymóg** aktywności naukowej w naukach o zarządzaniu i jakości (poza macierzystą uczelnią) i dlatego **rekomenduję nadania Habilitantce stopnia doktora habilitowanego w tej dyscyplinie**. Jestem też bardzo ciekawy przebiegu kolokwium habilitacyjnego, co umożliwi bezpośredni kontakt z

Habilitantką, w tym również dyskusje odnoszącą się do poszczególnych aspektów Jej monografii habilitacyjnej.

Nawiasem mówiąc, uważam, że monografia przedstawione do oceny wpisuje się, co prawda, w sposób wystarczający w szeroko zakreślone ramy nauk o zarządzaniu i jakości, jednak spora część tej pracy dotyczy zachowań konsumenckich, co mogłoby pozycjonować badania Habilitantki w dyscyplinie Ekonomia i Finanse. Jest to jednak jedynie uwaga dodatkowa, która nie ma na celu kwestionowania ulokowania dorobku Habilitantki ani też kwestionowania tego, czy spełniła Ona kryteria ustawowe ubiegania się o stopień doktora habilitowanego w dyscyplinie nauki o zarządzaniu i jakości. Właściwie interdyscyplinarność monografii Habilitantki może być traktowana jako zaleta tej monografii.

Maciej Mitrega

